

Regeringen och kaffet

Kafferansönerna för nästa sjuveckorsperiod förblir oförändrade. Detta innebär inte att läget inom detta område av folkförsörjningen är tillfredsställande. Tvärtom! Vårt kaffe håller på att ta slut, och sedan länge har nya tillåtelser att importera kaffe inte beviljats.

Vid fri handel beräknas kaffebrukningen per år i Sverige till omkring 50.000 ton, motsvarande drygt 100 miljoner kronor i nuvarande priser. Genom ransöneringen har åtgången minskats till ungefär 35.000 ton, med en kostnad av 70 miljoner. Hittills under detta år har emellertid kaffe fått inköpas endast för 30 miljoner kronor; den tillåtelse till ytterligare inköp som ställdes i utsikt vid årets början har inte lämnats. Följaktligen lever vi nu på gamla lager. Dessa beräknas ha sjunkit från 21.000 ton vid senaste årsskiftet till 14.000 ton. Vid slutet av detta år är lagren konsumerade, såvida ny import inte sker. Även om vissa inköp under årets sista månader kommer till stånd, synes en minskning av kafferansöner sannolik; därjämte lär i detta fall, att döma av dagens meddelande från livsmedelskommissionen, kaffet bli dyrare.

På en rad punkter ställer läget på detta område regeringspolitiken i blixtbelysning. Då importregleringen beslöts för ett och ett halvt år sedan, i mars 1947, förklarades dels att kafferansöner borde bevaras vid rimlig storlek, dels att hela regleringen vore en "parentes" — enligt Morgon-Tidningens ekonomiska experter en parentes på omkring tre kvarts år. Sedan dess har importen gång efter annan ytterligare nedskurits. Begränsningen går nu ut både över konsumtionsvaror som förr allmänt betraktats som nödvändiga — t. ex. kaffe och bensin — och över maskiner och andra produktionsmedel som i mars 1947 sades skola stå utanför regleringen. Felbedömnin-

gen är uppenbar, men i huvudsak blir dess ödesdigra resultat påtagliga först om några månader.

Fyra månader före importregleringen genomdrev regeringen det ryska kreditavtalet; ett huvudsakligt var att vi måste bli av med vårt framtida varuöverskott och inte kunde hoppas få sälja tillräckligt mot kontant betalning. Som dagens första ledare visar skall vi under de närmaste åren enligt detta avtal årligen sända varor på kredit till Ryssland för minst 50 miljoner; om avtalet blir så omfattande som Ryssland önskar — och som regeringen i princip begär av det svenska näringslivet —, blir motsvarande belopp omkring 200 miljoner. Men vi har inte råd att köpa kaffe för några tiotal miljoner årligen, inte heller bensin i tillräcklig mängd för motsvarande belopp.

För regeringen gäller det att dölja allt detta inför valen genom att tala om något annat. På den särskilda punkt det här är fråga om är intet känt om dess avsikter. Varför bibehålls de relativt höga kafferansönerna om det anses omöjligt att inköpa större kvantiteter kaffe och om våra lager är totalt uttömda om några månader? För man systematiskt en sådan syndafloppspolitik, enligt vilken obehagliga meddelanden bör

uppskjutas till efter valen, då man antingen är säkrad i sin maktställning för fyra år framåt eller då en ny regering får bära misslyckandets följder?

Charles Beard död

Den amerikanske historikern Charles Beard, som nu avlidit vid nära 74 års ålder, har utfört ett väldigt livsverk. Intill 1917 var han en följd av år biträdande professor vid Columbiauniversitetet i New York; han tog avsked i anslutning till strider kring den akademiska friheten under första världskriget. Sedan dess har han huvudsakligen levat som privatlärare, med avbrott för lärarverksamhet och expertuppdrag, bland annat i Japan och Jugoslavien. Ehuru icke politiker var hans insatser av stor politisk betydelse; han företrädde en radikalism som närmast för tanken på Thomas Jefferson.

Framst har Beard blivit berömd som forskare och skriftställare. Flera av hans många arbeten är grundade på de mest ingående specialstudier, andra är populära översikter. Som historiker slog han igenom med en banbrytande analys av den amerikanska författningens tillkomsthistoria, *An Economic Interpretation of the Constitution of the United States* (1914). Dess tes är att författningen var

ett verk av en begränsad grupp förmögna personer, som ville trygga handeln genom en stark unionsmakt, begränsa det ohämmade majoritetsväldet i delstaterna och framför allt säkerställa betalningen av de under frihetskriget mot England utgivna statsobligationerna — medlemmarna av den församling som utarbetade författningen var i regel innehavare av dylika obligationer. På en rad punkter har denna originella undersökning med fog kritiserats, men att den utgör en stor och bestående insats lider det intet tvivel om. Ett liknande perspektiv uppbrar den framställning av partistriderna kring år 1800 som ges i *Economic Origins of Jeffersonian Democracy* (1915). Sin lysande skildringsförmåga har Beard kanske dock främst visat i den stora översikten *Rise of American Civilization* (1927), fullföljd genom en volym med Franklin Roosevelt som centralfigur (*America in Midpassage*, 1939). Han går till påtagliga överdrifter då han framställer inbördeskriget, liksom författningsverket, som ett slags kapitalistkupp, men hans synpunkter är alltid bestickande, ofta nya och icke sällan definitivt berikande. Under de senaste åren har han författat flera skrifter om USA:s utrikespolitik. De färgas än mer än de tidigare arbetena av subjektivitet

och polemisk iver. Beard var isolationist — USA skulle fjärran från Europas yra bygga upp en bättre värld — och såg i Franklin Roosevelt och hans män krigshetsare; denna tanke framförs ibland med en häslig ensidighet som står absurditeten nära.

H. T.—n